

De Collectiebeheerders

aflevering 13, Leo Man in 't Veld

door
Kees Plaisier

Chatu en ik met de felbegeerde levende Lambis!

Leo Man in 't Veld (rechts)
tijdens veldwerk op
Zanzibar, 1995.

(foto: Archief Leo Man in 't Veld)

Leendert Adrianus Man in 't Veld (Vlaardingen, 1950) volgde een opleiding tot timmerman/meubelmaker en ontwikkelde zich later tot beeldend kunstenaar. Momenteel houdt hij zich bezig met vormgeven en ontwerpen van alle mogelijke zaken, meestal toegespitst op de natuur. Eind jaren '70 raakte hij betrokken bij het Natuur(historisch) Museum. Sinds 1981 is hij beheerder van de tropische Gastropoda (de buikpotige weekdieren en hun behuizing, de schelpen). Leo produceerde jarenlang het museumblad 'de Brug' (de voorloper van Straatgras) en is momenteel (weer) bestuurslid van de Vereniging Natuurmuseum Rotterdam N.M.R.

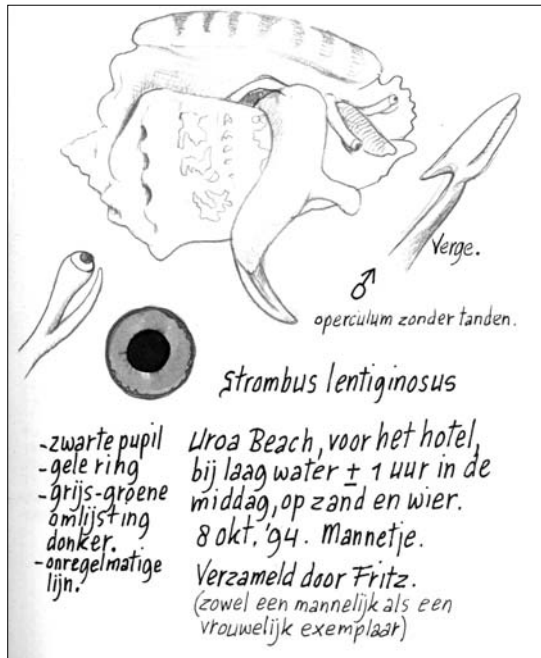
Wie de collectie tropische Gastropoda beheert, heeft vooral te doen met laden vol schelpen. In die schelpen hoorden - soms lang geleden - levende dieren. Voor Leo Man in 't Veld, die de collectie al jaren beheert, is dat altijd weer treurig ('het is maar een skelet'). Sinds hij Gastropoda voor het eerst in hun natuurlijke omgeving zag, beest en schelp samen, heeft hij steeds meer de neiging ze te

laten waar ze zijn. Zijn tekentalent helpt hem daarbij: ter plekke tekent hij de beesten en de schelpen, in kleur en zwart-wit. Het spreekt vanzelf dat hij ook aantekeningen maakt over afmeting, kleur, bijzonderheden en leefomgeving. Zo is hij een prudent verzamelaar en een collectiebeheerder in woord en beeld.

Het begon al vroeg

Leo bezocht het museum al toen hij nog jong was. De schelpen trokken hem toen vooral vanwege hun geheimzinnigheid en schoonheid. Omdat zijn vader op de grote vaart voer en af en toe exotische schelpen en stukjes koraal meebracht (dat kon toen nog) was zijn belangstelling al vroeg gewekt. Later, toen het museum nog in Diergaarde Blijdorp gehuisvest was, raakte hij inhoudelijk betrokken bij het museum en maakte hij, samen met de toenmalige museumbeheerder, tentoonstellingen. Het museum en Blijdorp zijn sindsdien een grote rol in zijn bestaan blijven spelen. Tijdens de Blijdorp-periode van het museum zocht de Diergaarde een vormgever. Leo meldde zich en werkt sindsdien regelmatig als vormgever voor

Diergaarde Blijdorp. Momenteel is hij betrokken bij het Oceanium. Dankzij die ervaring is hij bij het Natuurmuseum Rotterdam niet alleen collectiebeheerder. Van tijd tot tijd werkt hij ook mee aan tentoonstellingen. Onlangs maakte hij voor DE MAMMOET 'het bottenkerkhof op de Noordzeebodem'.

Productief op reis

Eenmaal per jaar gaat Leo op reis. De laatste jaren naar Zanzibar. Per reis lukt het om drie of vier wetenschappelijke problemen op te lossen, soms na veel zoeken, soms onverwacht. De rest van het jaar heb je dan wel nodig om die kwesties te documenteren en te beschrijven. Zo leveren de reizen veel op voor het museum en voor Leo's eigen collectie. In verschillende tijdschriften publiceert Leo, vaak met een collega, over zijn vondsten (zie de publicatielijst). In de loop van de jaren heeft hij drie nieuwe (onder)soorten van het genus *Strombus* gevonden, beschreven en gepubliceerd, samen met een revisie van het betreffende subgenus. De collectie van het museum is met met holo- en paratypes van van de betreffende (onder)soorten verrijkt.

Leo begeeft zich alleen op onderzoek. Hij moet zich dus ook verstaanbaar kunnen maken bij de lokale bevolking. Op Zanzibar wordt een dialect van het Swahili gesproken. Leo spreekt dat dialect inmiddels zo goed, dat hij er kortgeleden een woordenboekje van heeft gemaakt dat nu

op het eiland wordt gebruikt. Van het Swahili zijn er wel woordenboeken, maar van de Zanzibar-variant waren die er nog niet. Een onvermoede prestatie voor een collectiebeheerder. Het mooiste resultaat van Leo's reizen zijn zijn eigen reisverslagen. In een ingebonden dummy houdt hij een reisdagboek bij, maakt hij zijn wetenschappelijke tekeningen en aantekeningen, verhaalt hij van zijn persoonlijke contacten en van de ontberingen die een reis nu eenmaal af en toe kent. Hij tekent er ook de mensen in die hij ontmoet en de dieren en planten die hij tegenkomt van buiten zijn eigen verzamelgebied. Die boeken zijn juweeltjes van natuurhistorische reisjournalen, ze doen denken aan beroemde natuurkundige ontdekkingsreizen waar de wetenschapper zich liet vergezellen door een tekenaar, of zoals in enkele gevallen, zelf voldoende talent had om de vondsten in tekeningen vast te leggen. Het is niet ondenkbaar dat het museum er over 50 jaar een tentoonstelling aan wijdt onder de titel 'De reisjournalen van Leo Man in 't Veld, Strombuskenner en illustrator'. De techniek zal het dan mogelijk maken om Leo's illustraties holografisch weer te geven en zijn teksten met zijn eigen stem te laten horen. Onze nazaten zullen verstand staan.

De NMR-collectie

'De algehele toestand van de collectie is voortreffelijk' schrijft Leo in het jaarverslag 1998. Dat betekent natuurlijk niet dat er niets meer aan te doen is. De collectie is voor 35 á 40% goed en uitgebreid gedocumenteerd (gedetermineerd, voorzien van vindplaats, coördinaten, diepte etc.). Dat betekent dus ook nog jaren werk aan het resterende deel. Een interessant aspect van de NMR-collectie is het historische deel dat in de vorige eeuw verzameld

werd in de Molukken. Dat bevat veel boeiend wetenschappelijk referentiemateriaal.

Bij de Rumphius-expeditie naar Ambon in 1990 is dat materiaal bijvoorbeeld weer

geraadpleegd, omdat de onderzoekers wel wilden weten of de door Rumphius beschreven soorten er nu nog voorkomen. Voor de komende jaren wacht ook nog de registratie van de collectie in de computer. Leo is niet bepaald een computerfanaat. Maar als de goede software er is, zal hij die zeker gebruiken. Hij vindt het onzin om eerst alles op etiketten te schrijven en dan in de computer in te voeren. Dat kan beter rechtstreeks. De computer kan dan de etiketten printen.

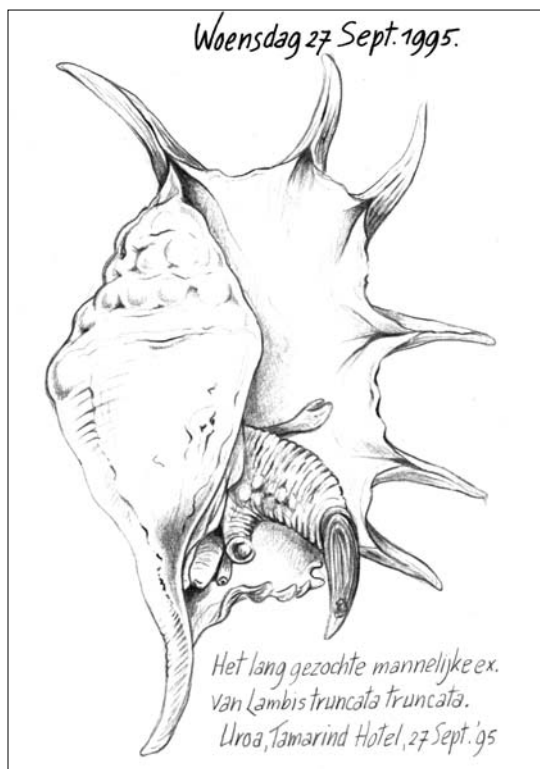
Bladzijde uit één van de reisdagboeken van Leo Man in 't Veld.

Zelfportret met kikker, 1998.

(illustratie: Leo Man in 't Veld)

Strombussen

Leo's eigen collectie beperkt zich tot het de familie Strombidae. Daarin is hij de specialist. Zijn collectie bestaat uit 4 á 5000 exemplaren, waarvan ongeveer de helft dieren op alcohol. De schelp alleen geeft voor een goede wetenschappelijke analyse vaak een te grof beeld. Bij de Strombussen zijn de ogen van het dier mede bepalend voor een goede determinatie. Afgezien van het feit dat de schelp alleen maar een skelet is, is dat dus ook een argu-

ment om verder te kijken. In 1988 was Leo in Egypte. Daar zag hij tijdens het duiken voor het eerst levende Strombussen: 'Dan ga je vanzelf minder verzamelen'. Op Zanzibar, waar hij de laatste vier jaar heen gaat, verzamelt hij dan ook mondjesmaat. Wat hij meeneemt is nooit van een beschermde soort, dat spreekt vanzelf. De autoriteiten hebben begrip voor serieuze wetenschappelijke arbeid. Enkele complete beesten op alcohol meenemen is dan geen probleem. De meeste publicaties die Leo, samen met anderen, op zijn naam heeft staan, gaan over de Strombidae. Dat culmineert in een tweetal standaardwerken. Het ene, een echt standaardwerk, schrijft hij samen met Gerard Visser. Wanneer dat gepubliceerd wordt, is nog niet helemaal zeker. Leo denkt aan het jaar 2002. Er is nog al wat werk aan te doen. Het andere is kort geleden verschenen: 'A conchological iconography: the Family Strombidae'. Dat is een samenwerkingsproject met verschillende andere specialisten.

Zonder tekentalent?

Of Leo ook zonder zijn tekentalent zover gekomen zou zijn in deze richting? Waarschijnlijk niet. Het tekenen is een belangrijke voorwaarde, voor Leo zelf, om ter plekke de vondsten vast te leggen zodat het dier kan blijven waar het hoort. Het is ook voor anderen een groot voordeel, omdat de tekeningen niet alleen op zichzelf al prachtig zijn, maar omdat het de soorten ook wetenschappelijk beter toegankelijk maakt. Zo wordt een onooglijk beestje, een buikpotige die niet loopt maar zich voortsleept en zijn slijmerige lijf verbergt in een fraaie schelp, ook zonder die schelp een lust voor het oog, door de magische toets van Leo Man in 't Veld.

Selectie uit de publicatielijst

- Man in 't Veld, L.A., 1988 – *Strombus urceus incisus*, a misunderstood species – La Conchiglia 228/229: 6-9
- Man in 't Veld, L.A. & Visser, G.J. 1993 – A revision of the subgenus *Doxander* Iredale, 1931, including a nomen novem for *Strombus turritus* and the description of a new subspecies from the Philippines – Vita Marina 42(1): 11-32
- Man in 't Veld, L.A. & Visser, G.J., 1995 – *Strombus (Doxander) vittatus entropi* versus *Strombus sulcatus*: a rectification – Vita Marina 43(1/2): 63
- Man in 't Veld, L.A., 1997 – Dagboek Leo Man in't Veld, Egypte, Dahab, 20-09 / 4-10 1996 – Zeegeluiden 1997 1:1-9
- Man in 't Veld, L.A., 1997 – Terug naar Zanzibar – Zeegeluiden 1997 6: 91-95
- Man in 't Veld, L.A., 1997 – Verzamelen, voer voor psychologen! – Zeegeluiden 1997 2: 29-30
- Man in 't Veld, L.A. & Visser, G.J., 1998 – On the status of *Tibia melanocheilus* (Adams, 1854) and some notes on the appearance of its shell – La Conchiglia 288: 51-56
- Man in 't Veld, L.A. & De Turck, K., 1998 – A revision of the subgenus *Laevistrombus* Kira, 1955 including the description of a new species from the New Hebrides – Gloria Maris 36: 73-107
- Poppe, G.T. & Groh, K.(eds.), (plates by Man in 't Veld, L.A.), 1999, – A conchological Iconography – The family Strombidae – Conch Books, Hackenheim

Tekening uit één van de reisdagboeken van Leo Man in 't Veld.

Een deel van de 'historische' collectie tropische schelpen.

(foto: Jaap van Leeuwen)